

B1.

PRIJS 7½ CENT.

VRIJZINNIG-DEMOCRATISCHE BOND.

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Beginselverklaring en Werkprogram

zoals deze zijn vastgesteld ter Algemeene Verga-
dering, gehouden te Groningen op 18 en 19
December 1920.

BEGINSELVERKLARING.

De Vrijzinnig-Democratische Bond stelt zich ten doel een ge-
organiseerd optreden te bevorderen van alle vereenigingen en
personen, die de volgende beginselen onderschrijven:

I. Regeermacht en wetgeving behooren te steunen op de vrije,
georganiseerde wilsuiting van alle meerderjarige Nederlanders.

Ter bereiking van dit doel moet de staatkundige opvoeding
des volks worden bevorderd en is de grootst mogelijke open-
baarheid van alle regeeringsbeleid, alsmede een onbepaalde
verantwoordelijkheid van de overheid tegenover de vertegen-
woordigende lichamen geboden.

II. 1. Wetgeving en regeeringsbeleid moeten er op gericht
zijn de maatschappelijke ontwikkelingsvoorwaarden voor allen
gelijk te maken.

2. Om de vrije werkzaamheid in de voortbrenging en het voortbrengend vermogen van het volk te bevorderen, moet aan ieder de vrucht van eigen inspanning zijn verzekerd. Daarom kan erkenning van het persoonlijk eigendomsrecht in de maatschappelijke orde niet worden gemist. De wetgever behoort echter den omvang van dit recht aan te passen bij de maatschappelijke ontwikkeling.

De overheid heeft in het bedrijfsleven een leidende taak te vervullen, regelend in te grijpen en zoo noodig den privaten ondernemingsvorm ter zijde te stellen, waar de werking van het vrije bedrijf het algemeen belang schaadt, of een rechtvaardige verdeling van het arbeidsproduct het vordert.

3. Allen die in het bedrijfsleven werkzaam zijn, behooren belang te hebben bij de uitkomsten van het bedrijf en medezeggenschap in de regeling der arbeidsvoorwaarden en in de organisatie van het bedrijf.

De overheid behoort door krachtige sociale maatregelen het stoffelijk en zedelijk welzijn van allen, die aan de voortbrenging deelnemen te bevorderen.

III. Het geestelijk leven van het volk verdient de belangstelling en den steun der overheid.

WERKPROGRAM.

Krachtens de in zijn beginselverklaring neergelegde algemeene beginselen vordert de Vrijzinnig-Democratische Bond:

§ 1. Hoofdlijnen der Staatsinrichting.

1. Beperking van het erfelijk koningschap tot Koningin Wilhelmina en hare nakomelingen, mits Nederlanders; bij gebreke van dezen beslissing over den regeeringsvorm door een volksstemming.

2. Kabinetvorming en opstelling van het regeeringsprogram door parlementaire groepen, tezamen een meerderheid der volksvertegenwoordiging uitmakende.

3. Afschaffing van het advies van den Raad van State over ontwerpen van wet.

4. Grondwettelijke gelijkstelling van mannen en vrouwen.

5. Samenstelling der volksvertegenwoordiging volgens het één-kamerstelsel en volgens algemeen kiesrecht van alle meerderjarigen mannen en vrouwen op den grondslag van evenredige vertegenwoordiging.

6. Facultatief volksreferendum.

7. Mogelijkheid om onderwerpen van hoofdzakelijk technischen aard ter wettelijke regeling op te dragen aan bijzondere door de volksvertegenwoordiging aan te wijzen colleges met recht van veto van de volksvertegenwoordiging.

8. Mogelijkheid van instelling van andere publiekrechtelijke organisaties, verkozen op democratischen grondslag, met besturende en wetgevende bevoegdheid, behoudens hooger toezicht.

9. Afschaffing der grondwettelijke verplichting tot instandhouding eener zee- en landmacht.

§ 2. Verhouding van Kerk en Staat.

1. Losmaking van de financiële banden tusschen Staat en Kerkgenootschappen, na overleg met die genootschappen en met eerbiediging van verkregen rechten. In afwachting daarvan onbekrompen toepassing van art. 171 der Grondwet met inachtneming van een billijke verhouding tusschen de verschillende gezindten. (1)

2. Herziening van art. 170 der Grondwet in vrijzinnigen geest. (2)

(1) Art. 171 der Grondwet luidt: De traktementen, pensioenen en andere inkomsten van welken aard ook, thans door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of derzelver leeraars genoten wordende, blijven aan dezelve gezindheden verzekerd.

Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's Lands kas geen, of een niet toereikend traktement genieten, kan een traktement toegelegd of het bestaande vermeerderd worden.

(2) Art. 170 der Grondwet luidt: Alle openbare godsdienstoefening binnen gebouwen en besloten plaatsen wordt toegelaten, behoudens de noodige maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust.

Onder dezelfde bepaling blijft de openbare godsdienstoefening buitende gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd, waar zij thans naar de wetten en reglementen is toegelaten.

§ 3. Rechtswezen.

1. Opheffing van alle wettelijke bepalingen, die de vrouw achterstellen bij den man.
2. Herziening van de wetboeken in den geest der vrijzinnig-democratische beginselen.
3. Invoering van administratieve rechtspraak voor die gevallen, waarin de administratie geen voldoende waarborg oplevert voor onpartijdige beslissingen.
4. Wettelijke regeling van den rechtstoestand der ambtenaren. Regeling der arbeidsvoorwaarden van personeel in overheidsdienst en daarmede gelijk te stellen diensten en bedrijven met premievrij invaliditeits- en ouderdomspensioen. Regeling der arbeidsvoorwaarden in bestekken van voor overheidsrekening uit te voeren werken.

§ 4. Volkswelvaart.

1. Verhooging van het voortbrengend vermogen van het volk, in het bijzonder door het verleenen van steun op zoodanige wijze, dat de energie wordt geprikkeld en de voorwaarden worden geschapen voor alle bedrijven, ook de kleinste, mits economisch rationeel, om tot gezonde ontwikkeling te komen. Vermijding van iedere staatsbemoeiing, die zonder noodzaak het bedrijfsleven belemmert en krachtigen groei belet. Handhaving van het vrijhandelstelsel.
2. Ruime gelegenheid tot het verwerven van vakbekwaamheid en technische vaardigheid voor beide seksen.
3. Verbetering van de ontwikkelingsvoorwaarden ten platten lande, mede ten einde den trek naar de steden tegen te gaan; verbetering en uitbreiding van het landbouwonderwijs.
4. Herziening van het pachtcontract met verplichting voor den verpachter tot het mededragen van het bedrijfsrisico en tot vergoeding van blijvende verbeteringen, door den pachter aangebracht; bevordering van het verkrijgen van vastgebruiksrecht door den grondgebruiker; uitbreiding van het beginsel der landarbeiderswet tot andere arbeiders; herziening van het jachtrecht.

5. Bevordering van een deugdelijk en algemeen werkend crediet-wezen, dat ook aan geschoolde vaklieden de kans opent op een zelfstandig bestaan.

6. Bevordering der coöperatie.

7. Overheidsexploitatie van ondernemingen van algemeen belang met monopolistisch karakter.

8. Wettelijke bestrijding van de misbruiken van trusts en kartels, waar noodig zeggenschap der overheid over hun prijs-politiek.

§ 5. Sociale Wetgeving.

1. Bevordering van overleg en samenwerking tusschen werknemer en werkgever, met inachtneming van de belangen van den verbruiker; medezeggenschap voor de arbeiders in de regeling der arbeidsvoorwaarden en in de organisatie van het bedrijf.

2. Uitbreiding der arbeidswetgeving tot huisindustrie, landbouw, scheepvaart en visscherij; verdere beperking van den arbeidsduur voor gevaarlijke of ongezonde bedrijven; uitbreiding der veiligheidswetgeving; uitbreiding van de regeling der collectieve arbeidsovereenkomsten; invoering van loonminima op den grondslag van het plaatselijk loonpeil in daarvoor in aanmerking komende bedrijven; bevordering van arbitrage en bemiddeling in arbeidsgeschillen en deelhebberschap der arbeiders in de bedrijven.

3. Premievrije ouderdomspensioneering, uiterlijk op 65-jarigen leeftijd tot een bedrag, dat een redelijk levensonderhoud waarborgt. Vereenvoudiging van de sociale verzekeringen door samenvoeging tot één verzekering met één enkele premie, die naar gelang der afzonderlijke risico's gedeeltelijk door werkgever en gedeeltelijk door werknemer wordt betaald met bijdrage van den Staat. Moederschapszorg en zuigelingenverzorging.

4. Staatstoezicht op verzekeringsmaatschappijen en andere collectieve kassen.

5. Omvangrijke zorg voor volksgezondheid; staatstoezicht op ziekenhuizen, op de opleiding van verpleegsters en verplegers

en op de uitreiking der diploma's; krachtige bestrijding van den woningnood.

6. Bestrijding van allen woeker, mede door voorziening in de behoefte aan volkscrediet; woekerwet.

7. Bestrijding van vervalschingen van waren; bestrijding van drankmisbruik.

§ 6. Onderwijs.

1. Gelegenheid voor ieder om het onderwijs te ontvangen, hetwelk voor de ontwikkeling van zijn aanleg, in verband met het gekozen beroep, noodig is, onafhankelijk van de geldelijke draagkracht der ouders of verzorgers.

2. Uitoefening naast en in samenwerking met het Rijks-schooltoezicht van een plaatselijk toezicht door schoolraden, voor elke school te kiezen door de ouders der leerlingen. Vorming van gemeentelijke of districtsorganisaties uit afgevaardigden dezer raden.

3. Wettelijke regeling van het geneeskundig toezicht op alle scholen, in verband met maatregelen ter behartiging van de gezondheidsbelangen en de lichamelijke opvoeding der jeugd.

4. Uitbreiding van den verplichten leertijd tot acht jaren met opheffing van de verloven tot arbeid, gevolgd door een verplicht voortgezet of herhalingsonderwijs van tenminste drie jaren, dat rekening houdt met plaatselijke omstandigheden en het beroep der leerlingen en dat zooveel mogelijk overdag wordt gegeven; invoering van het huishoudonderwijs als verplicht leervak voor meisjes.

5. Evenredige schoolgeldheffing op alle onderwijsinrichtingen met vrijstelling van onvermogenenden.

6. Mogelijkheid en gelegenheid voor kinderen met bijzonderen aanleg van on- en minvermogenende ouders om voortgezet-, middelbaar- of hooger onderwijs te ontvangen met geldelijken steun van overheidswegen voor levensonderhoud en indien onvermijdelijk tegemoetkoming voor derving van voor het gezin onmisbaar loon, een en ander voor het vakonderwijs op bijzonder ruime schaal.

7. Regeling van opleiding en positie van allen, die bij het

onderwijs werkzaam zijn, op zoodanige wijze, dat een goede vervulling van hun taak als eisch kan worden gesteld. Daarbij worde gewaakt tegen achterstelling van het platteland.

8. Bevordering van georganiseerd overleg tusschen overheid en vakvereenigingen van onderwijzers en leeraren bij het ontwerpen van wettelijke regelingen of verordeningen op het onderwijs.

9. Medezeggenschap van het onderwijzend personeel op den gang der schoolzaken, bij alle takken van het onderwijs.

10. Wettelijke regeling van het voorbereidend onderwijs, met inachtneming van de belangen van het openbaar onderwijs.

11. Regeling van het onderwijs aan achterlijke kinderen, onderwijs en verpleging van geestelijk of lichamelijk abnormale kinderen.

12. Bevordering van het onderwijs aan en de ontwikkeling van volwassenen.

§ 7. Financiën.

1. Vereenvoudiging van het belastingstelsel.

2. Belasting naar het inkomen met ver doorgevoerd progressief tarief en hogere belasting van hen, die niet voor een huisgezin behoeven te zorgen.

3. Progressieve vermogensbelasting.

4. Buitengewone belasting van met geringe inspanning en risico verkregen groote inkomens of vermogensvermeerdering.

5. Afschaffing of vermindering van accijnzen op de eerste levensbehoeften, belasting van artikelen van weelde.

6. Belasting van het vermogen in de doode hand.

7. Instandhouding als staatsvermogen van de door den Staat bij versterf verkregen baten.

§ 8. Landsverdediging.

1. Voorzoover niet de internationale verhoudingen afschaffing of verdere beperking mogelijk maken, instandhouding eener organisatie van geoefende mannen met eenvoudige bewapening, naar de volgende beginselen:

Algemeene oefenplicht.

Encadreering uit de oefenplichtigen met beperking van het beroepskader tot de instructie en de hoogere aanvoering.

Beperking van het verblijf onder de wapenen tot korte oefening en herhalingsoefeningen in kampementen in de zomermaanden.

Regeling der organisatie bij de wet.

Beperking van de taak der zeemacht voor het Rijk in Europa tot politiedienst.

2. Afschaffing van de militaire rechtspraak in tijd van vrede.

§ 9. Buitenlandsch Beleid.

1. Behartiging der Nederlandsche belangen door een steeds nauwere samenwerking met andere volken op geestelijk, economisch, juridisch en staatkundig gebied onder erkenning, dat gerechtigheid en menselijkheid, ook indien zij aan het nationaal eigenbelang tegengesteld schijnen te zijn, uitgaan boven de oogenblikkelijke voordeelen van het eigen land.

2. Medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid der volksvertegenwoordiging ten aanzien van het buitenlandsch beleid op denzelfden voet als zij zich die ten aanzien van de binnenslandsche politiek verworven heeft. Bestrijding van iedere neiging van regeering en diplomatie tot noodelooze geheimhouding.

3. Goedkeuring door de volksvertegenwoordiging van alle verdragen met vreemde mogendheden, nietigheid van geheime verdragen, afspraken of daarmee gelijk staande handelingen.

4. Goedkeuring door de volksvertegenwoordiging van alle handelingen, die een verscherping van den vredestoestand naar een toestand van oorlog tengevolge kunnen hebben.

5. Schrapping van de zinsnede van art. 181 der Grondwet dat de zee- en landmacht er is tot bescherming van de belangen van den staat. Krachtigen steun aan iedere poging om bij internationale overeenkomst te komen tot ontwapening of althans tot een zoo sterk mogelijke vermindering van bewapening.

6. Wanneer de Volkenbond de vreedzame beslechting van geschillen als plicht der staten vooropstelt en het willekeurig

recht van oorlogsverklaring aan den individueelen staat geheel ontegt, schrapping van het recht van oorlogsverklaring uit de Grondwet en zoodanige inrichting van weermacht en economische politiek, dat ons land naar billijken maatstaf zijn aandeel kan dragen in den tegen een zelfrichtenden staat aan te wenden vredesdwang.

7. Opheffing der beperking van de benoeming van diplomatieke ambtenaren tot enkele bevoorrechte kringen. Nauw verband tusschen het diplomatieke en consulaire corps.

8. Opvoeding van het volk tot grootere belangstelling in en kennis van internationale aangelegenheden en tot pacifistische beginselen; te dien einde aandrang bij de Regeering om geldelijken steun aan de vredesbeweging te geven en om beurzen voor studiereizen in het buitenland beschikbaar te stellen.

§ 10. Indië.

De vaststelling dezer § is aangehouden met het oog op het na de indiening van het ontwerp ervan verschenen rapport der Commissie voor de herziening der Staatsinrichting van Indië, met welk rapport de algemeene vergadering alsnog rekening wilde doen houden.

De ontworpen § luidde:

A. *Algemeene Bepalingen.*

1. Behartiging der belangen van de vaste bevolking sta voorop.
2. Zonder de historisch gegroeide saamhoorigheid met het moederland uit het oog te verliezen worde gestreefd naar zelfbestuur op democratischen grondslag.
3. Afschaffing van de uitdrukkingen in de Grondwet, die de Koloniën als bezittingen aanduiden.

B. *Het Bestuur.*

1. Gestadige uitbreiding van den werkkring en van de bevoegdheid van den Volksraad. Samenstelling van dien raad door kiesrecht op democratischen grondslag.
2. Hervorming van den Raad van Indië tot een zuiver raadgevend lichaam en van de Algemeene Secretarie tot een Kabinet van den Landvoogd.
3. Instelling van nieuwe autonome gebiedsdeelen en uitbreiding van den werkkring van de reeds bestaande.
4. Decentralisatie van het ambtelijk bestuur en van de verschillende diensten en diensttakken.

C. Financien.

1. Streven naar een, ook door unificatie, zoo eenvoudig mogelijk stelsel van belastingen, met beperking van voor de bevolking drukkende indirecte heffingen en versterking der progressie bij de directe.
2. Afschaffing van de heerendiensten.

D. Onderwijs.

1. Zoodanige regeling van het onderwijs, dat elke bevolkingsgroep het onderwijs kan ontvangen dat beide seksen, op grond van aanleg en maatschappelijke bestemming behoeven, ook voor het vakonderwijs, in het bijzonder voor de behoeften der indonesische maatschappij.
2. Voortdurende uitbreiding en verbetering van het volksonderwijs.
3. Voorbereiding en invoering van hooger onderwijs.

E. Eeredienst.

Strikte onzijdigheid jegens alle godsdienstige richtingen en steun aan alle kerk- en zendingsgenootschappen voor hunnen arbeid, voorzooover deze valt buiten het terrein van den godsdienst in engeren zin.

F. Rechtswezen.

1. Streven naar gelijkwaardige rechtsbedeeling voor alle bevolkingsgroepen met redelijke eerbiediging van de instellingen, wetten en rechtsgebruiken der niet-europeesche bevolking.
2. Regeling van den rechtstoestand van ambtenaren.

G. Sociaal-economische maatregelen.

1. In het belang der volksgezondheid: krachtige bestrijding en voorkoming van ziekten, vooral door sterke uitbreiding van geneesgundig en verplegend personeel; ingrijpende verbetering op hygiënisch gebied, in het bijzonder van de woningtoestanden.
2. Bestrijding van het opium- en alcoholkwaad.
3. Gestadige zorg voor vermeerdering der voortbrenging in landbouw, mijnbouw, nijverheid en visscherij.
4. Staatsexploitatie van monopolistische bedrijven, of waar dit niet mogelijk is sterk progressief aandeel van den Staat in de door particuliere exploitatie verkregen winsten.
5. Gestadige uitbreiding en verbetering van het vervoerwezen.
6. Verbetering en regeling van de verhoudingen tusschen werkgever en werknemer. Verscherping van het toezicht daarop door uitbreiding der arbeidsinspectie.

H. Weermacht.

Organisatie en instandhouding eener nationale weermacht.

Abonneert U op
DE VRIJZINNIG-DEMOCRAAT

Weekblad ter verspreiding van de Vrijz.-Dem. beginselen.

Officieel Orgaan van den Vrijz.-Dem. Bond.

Onder redactie van Mr. P. J. OUD.

Dit orgaan bevat wekelijks een of meer hoofdartikelen van Mr. H. P. MARCHANT, Kameroverzicht, Rubrieken: Vrouwenbeweging, Vakbeweging, enz.

Abonnementsprijs: f 1.25 per 3 maanden fr. p. p.

Adverteert in dit blad: groote oplaat, billijke prijzen.

Familie-advertenties f 4.—.

Geeft U als abonnée op aan de administratie: Antonie Heinsiusstr. 87, Den Haag

De Vrijzinnig-Democratische Partij

is georganiseerd in een Bond van kiesverenigingen, Het lidmaatschap bedraagt voor verenigingen jaarlijks 50 cent voor elk van haar leden. Daarnaast kunnen ook enkele personen lid worden van den Bond tegen een minimum contributie van f 1.— per jaar. Wie alle vlugschriftjes, verslagen, rapporten enz. van den Bond wil ontvangen betaalt een minimum-contributie van f 2.50 per jaar. Ook afdeellingsleden kunnen bovendien pers. lid van den Bond worden. En wie het werken der organisatie belangstellend wil volgen zal dit zeker doen!

Wie het met den inhoud van bovenstaand geschrift in hoofdzaak eens is, wie de verwezenlijking dezer denkbeelden wil bevorderen, — hij worde lid van den Vrijzinnig-Democratischen Bond of (en) van een zijner afdeelingen.

Zich aanmelden voor het
Lidmaatschap van den Bond:
bij het Bondssecretariaat:
Antonie Heinsiusstraat 87, Den Haag
Tel. Schev. 711.

Voor het
Lidmaatschap der Afdeeling,
zich aanmelden bij: